

Eğitim Denetimine İlişkin Türkiye’de Yayımlanmış Makalelerin Değerlendirilmesi²

Arş. Gör. Tahir YILMAZ

Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
E-mail: yilmaztahir26@gmail.com

Arş. Gör. Burcu ALTUN

Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
E-mail: burcualtun88@gmail.com

Himmet UYGUN

Adnan Menderes Üniversitesi
E-mail: hiuygun43@gmail.com

Doç. Dr. Vural HOŞGÖRÜR

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
E-mail: vuralhosgorur@mu.edu.tr

Özet

Eğitimde denetim, eğitim öğretim yaşantılarını nitelikli hale getirmek için bir araçtır. Hem denetim faaliyetleri hem de denetim konusunda yapılan araştırmalar eğitim sisteminin gelişimi açısından önemlidir. Araştırma geliştirme faaliyetlerinin günden güne arttığı ve yaygınlaştığı dünyada eğitim de araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yoğunlaşması gereken bir alandır. Eğitimde denetime ilişkin yapılan araştırmaların değerlendirilmesi, uygulayıcılara ve araştırmacılara bu doğrultuda geri bildirim sunulması adına getirilecek önemli bir katkıdır. Bu araştırmanın amacı, 2000-2015 yılları arasında Türkiye’de eğitimde denetim konusunda yayımlanmış makalelerin değerlendirilmesidir. Araştırma tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2000-2015 yılları arasında Türkiye’de eğitimde denetim konusunda yayımlanmış ve erişime açık olan makaleler oluşturmaktadır. Makaleler içerik analizi ile değerlendirilmiş, bulgular betimsel istatistiklerden yararlanılarak sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre eğitim denetimi alanında yapılan çalışmaların sayısı son yıllarda artış göstermiştir. Diğer yandan yöntem sorunu olan makalelerin olduğu görülmektedir. Nicel ve nitel çalışmaların oranı eşit olmakla birlikte karma araştırmaların görece daha az yapıldığı görülmektedir. Araştırmalarda genel olarak sonuç ve öneriler bölümü amaca uygun olmakla birlikte, çalışmadan elde edilen bulgulara göre araştırmacılara yönelik önerilerin yeterli düzeyde olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, eğitim denetimi, makale analizi.

² Bu araştırmada elde edilen bulguların bir bölümü 12-14 Kasım 2015 tarihleri arasından düzenlenen “Felsefe, Eğitim ve Bilim Tarihi” adlı sempozyumda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

The Evaluation of Articles on Educational Supervision in Turkey

Abstract

Supervision in Education is a tool for making education experiences qualified. Both supervision applications and researches on supervision are important for the development of educational system. As research and development activities getting intensified in the world, education is an area that research and development studies have to be increased. Evaluation of the studies in the area of educational supervision is an important contribution for researchers and practitioners in terms of providing feedback. The purpose of this study is the evaluation of the articles on educational supervision between 2000 and 2015 in Turkey. The study is designed in scanning model. Sampling of the study is composed of open access articles which were published between 2000 and 2015 in Turkey. The articles were evaluated by content analysis and findings were given through descriptive statistics. According to the results the number of the studies in educational supervision has increased in recent years. On the other hand, it is seen that there are articles having problems about methodology. The ratio of quantitative and qualitative studies is equal and the ratio of mixed type studies is less when compared. In the evaluated articles, results and suggestions are suitable with the purposes in general, on the other hand, it is determined that suggestions for researchers are not in an adequate level.

Keywords: Education, educational supervision, article analysis

GİRİŞ

Eğitim sistemlerinin amacı bireylere istenilen yönde nitelikli eğitim sunmaktır. Bireylere daha nitelikli bir eğitim sunmak için de sürekli gelişim ve değişimin eğitim politikalarının merkezine alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda sistemi geliştirmek adına, uygun politikalar belirleyebilmek için var olan durumun sağlıklı bir şekilde analiz edilmesi, güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya çıkarılması, uygulanan yöntem ve tekniklerin etkililiğinin sınanması ve eğitim – öğretim sürecine uzmanlarca kılavuzluk edilmesi gerekmektedir. Bu ise eğitim sisteminin bir alt sistemi olan denetim sisteminin iyi işlemesi ile mümkündür. Dolayısıyla denetim sisteminde hata payı en aza indirilmelidir. Bu durum da denetim konusunda yapılan araştırmaların önemine işaret etmektedir. Denetim sisteminin uygulanmaya başladığı günden bu güne sistem içindeki arayışlar, teori ve uygulamadaki eksikler, yapı ve işleyişe ilişkin sorunlar eğitim denetimi konusunda araştırma ihtiyacı olduğunu açıkça göstermektedir.

Bir toplumun varlığını sürdürmesinde, gelişmesinde ve kalkınmasında en önemli kaynağı amaçlara uygun bir şekilde yetiştirdiği insanlardır (Taymaz, 2011). Amaca uygun nitelikli insan kaynağı ise nitelikli eğitimle kazanılır. Eğitimin kendine yüklenen bu görevi sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi, bir sistem olarak tüm bileşenlerinin etkili işlemesi ile mümkündür. Bu bileşenlerden biri olan denetim de sistemin geliştirilmesinde anahtar bir role sahiptir.

Tarihsel süreçte denetim olgusu, yönetim olgusuna paralel bir gelişim göstermiştir (Aydın, 2013: 3). Klasik yönetim yaklaşımları denetimin teknik yönüne, insan ilişkileri yaklaşımı denetimin rehberlik yönüne, modern yaklaşımlar ise çok yönlü işleyişe ağırlık vermişlerdir (Başar, 1998: 3; Sergiovenni ve Starratt, 1979: 3-4). Bugün ise denetimin en çok ihtiyaç duyulan yönü öğretimi geliştirici, gelişimsel yönüdür.

Eğitimde denetim istenilen ve ihtiyaç duyulan yer ve zamanda sağlanan ve eğitimin her kademesine uygulanabilen bir mesleksel rehberlik ve yardımdır (Taymaz, 2011: 4). Eğitim etkinliklerinin temel oğesi olan oğretmenin, hızla gelişen teknoloji, artan sosyo-ekonomik sorunlar, çağın getirdiği değişimler karşısında başarılı olabilmesi ve bu başarısını sürdürebilmesi için sürekli olarak desteklenmesi gerekmektedir (Taymaz, 2011). Bu destek, gelişen ve değişen dünyada, benzerleriyle rekabet edebilecek insan gücünün yetiştirilmesinde baş mimar olarak kabul edilen oğretmenlerin, genel kültür, özel alan ve pedagojik formasyon bilgilerinin ve diğer donanımlarının hizmet süresince geliştirilmesi ve yenilenmesi ile sağlanabilir (MEB, 2011).

Eğitimde denetimin hedefi, eğitim ve oğretimin amaçlarına en uygun değer ve eylemleri bulmak (Sarpkaya, 2004: 115) olmalıdır. Bu değer ve eylemleri bulmak ise ancak bilimsel çalışmalarla ve var olanı geliştirmekle mümkündür. Bu noktada gerek doğrudan denetime ilişkin çalışmalar gerekse denetim araştırmaları üzerinden yürütülen dolaylı araştırmalar sistemi geliştirmek için önemlidir.

Denetim sistemi yıllar içinde değişen dünya koşullarına göre biçimlenmektedir. Bugünün küresel ortamı denetim dhil birçok eğitimsel aracı dönüştürme çabası içindedir. Küresel sermayenin eğitimi karlı bir alan olarak görmesi hkmetleri liberal politikalar üretmeye zorlamaktadır. Türkiye’de son yıllarda eğitim denetimini bağlayıcı yasal düzenlemelerin denetimsel davranışın amaç ve işlevlerini küresel sermayenin amaçlarına hizmet etme yönünde yeniden biçimlendirdiği görülmektedir (Bilir, 2013). Denetimin amaç ve işlevlerinin önemi dşntldğnde, bu tür değişikliklerin izlenmesi ve değerlendirilmesi de büyük önem arz etmektedir. Bu izleme ve değerlendirme çalışmaları da yine araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile mümkündür. Denetime ilişkin yayımlanmış çalışmaların konu ve içeriklere göre dağılımı denetim sisteminin yıllar içinde nasıl biçimlendiğini görmek adına aydınlatıcıdır.

Araştırma geliştirme faaliyetlerinin günden güne arttığı ve yaygınlaştığı dünyada eğitim de araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yoğunlaşması gereken bir alandır. Nitekim, Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde eğitimde gelişimi garantilemek için Araştırma-Geliştirme ve Projeler Daire Başkanlığı’nı oluşturmuştur. Araştırma-geliştirme ve projeler daire başkanlığının görevleri şunlardır (MEB, 2015):

- a. Eğitim politikalarına kaynaklık teşkil edecek araştırma ve geliştirme çalışmalarını yürütmek,
- b. Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak eğitim projeleri hazırlamak ve uygulamak,
- c. Hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde sunulmasına yönelik proje faaliyetlerini planlamak ve uygulamak,
- d. Temel eğitim alanında çeşitli kuruluşlarca yapılmış araştırma ve projeleri izlemek ve sonuçlarını değerlendirmek.

Görüldüğü gibi MEB’in misyonlarından biri ilgili birimler aracılığı ile araştırma geliştirme faaliyetleri yürütmektir. Eğitimde denetime ilişkin yapılan araştırmalar kadar bu araştırmaların değerlendirilmesi, uygulayıcılara ve araştırmacılara bu doğrultuda geri bildirim sunulması da alana getirilecek önemli bir katkıdır. Bu araştırma da denetime ilişkin

araştırmaları inceleyerek araştırma-geliştirme faaliyetlerine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Bu araştırmanın amacı, 2000-2015 yılları arasında Türkiye'de eğitimde denetim konusunda yayımlanmış makalelerin değerlendirilmesidir. Bu amaçtan hareketle aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Makalelerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Makalelerin konularına göre dağılımı nasıldır?
3. Makalelerin araştırma başlığının niteliğine göre dağılımı nasıldır?
4. Makalelerin araştırmanın amaç ifadesinin niteliğine göre dağılımı nasıldır?
5. Makalelerin yöntemin niteliğine göre dağılımı nasıldır?
6. Makalelerin çalışma grubunun özelliklerine göre dağılımı nasıldır?
7. Makalelerin kullanılan veri toplama aracına göre dağılımı nasıldır?
8. Makalelerin sonuç ve öneriler bölümünün niteliğine göre dağılımı nasıldır?
9. Makaleleri üreten araştırmacıların unvanlarına göre dağılımı nasıldır?
10. Makaleleri üreten araştırmacıların kurumlarına göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma Türkiye'de eğitimde denetim konusunda yayımlanmış makalelerin değerlendirilmesini hedeflediğinden, betimsel tarama modelindedir. Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde mevcut olan bir durumu olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2011 77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2000-2015 yılları arasında Türkiye'de eğitimde denetim konusunda yapılmış Türkçe ve İngilizce makaleler oluşturmaktadır. Evren ulaşılabilir olduğundan örneklem alma yoluna gidilmemiş, erişime açık tüm makaleler araştırma kapsamına alınmıştır. Bu doğrultuda toplam 164 makale değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanmasında ULAKBİM, SSCI ve çeşitli üniversitelerin veri tabanlarına ulaşarak “Eğitim Denetimi”, “Denetim” ve “Denetmen” anahtar kelimeleri ile makale taraması yapılmıştır. Bulunan makaleler içerisinden doğrudan eğitim denetimi ile ilgili olanlar ve tam metnine ulaşılanlar bilgisayara kaydedilerek değerlendirmeye alınmıştır. Sonuç olarak 164 adet makalenin tam metnine ulaşılmış ve çalışma bu makaleler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırma verilerinin analizinde nicel ve nitel yöntemlerden yararlanılarak, karma yaklaşım benimsenmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan makaleler Kırcaali İftar'ın (2005), Gay ve Airasian'dan (2000) uyarladığı, Ağaoğlu vd. (2005) tarafından da okul yönetimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi konulu araştırmada kullanılan, Sosyal Bilimler Araştırmalarını Değerlendirme Ölçütleri'nden yararlanılarak incelenmiştir.

Makaleler yayımlandıkları üniversiteye, betimsel ya da kuramsal oluşlarına, tarihlerine ve konularına göre analiz edilmiş; araştırma başlığının, amaç ve varsa alt amaçların, yöntemin, sonuç ve önerilerin niteliğine göre değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular betimsel istatistiklerle ifade edilmiştir. Diğer yandan incelenen makalelerin konularına göre sınıflandırılmasında ve genel değerlendirilmesinde nitel bir yaklaşım olan içerik analizinden faydalanılmıştır.

Araştırmada verilerin çözümlenmesinde frekans ve yüzde istatistikleri kullanılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği kapsamında, verilerin değerlendirilmesinde, ölçütler temel alınarak makaleler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı gruplandırılmıştır. Daha sonra ayrı ayrı gruplandırmalar bir araya getirilerek değerlendiriciler arası tutarlılığa bakılmıştır. Bu süreçte benzerlikler ve farklılıklar üzerine tartışılmış ve makalelerin değerlendirilmesinin son hali oluşturulmuştur.

BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 1. Makalelerin yıllarına ilişkin sayısal veriler

<i>Tarih</i>	n	%
2000-2005	11	6,7
2006-2010	48	29,3
2011-2015	105	64

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırma kapsamında değerlendirilen makaleler yıllar açısından incelendiğinde en fazla makale yazılan yıl aralığı 2011-2015 (%64)’tir. Daha sonra 2006-2010 (%29,3) ve 2000-2005 (%6,7) gelmektedir.

Tablo 2. Makalelerin konularına ilişkin sayısal veriler

<i>Konular</i>	n	%
Denetmenlerin iş doyumları, tükenmişlik düzeyleri, denetmen rolleri, iletişim becerileri vb.	41	25,0
Denetim olgusu ve denetim sistemi	36	22,0
Denetim ve denetmene ilişkin algı, görüş, beklenti	28	17,1
Denetim modelleri	19	11,6
Denetim sorunları	18	11,0
Denetmen davranışı	11	6,7
Ders denetimi	8	4,9
Kurum denetimi	3	1,8

Tablo 2’de görüldüğü üzere makaleler konuları açısından incelendiğinde en fazla üzerinde çalışılan konular denetmenlerin iş doyumları, tükenmişlik düzeyleri, denetmen rolleri, iletişim becerileri ve ölçek geliştirme gibi konulardır (%25). Genel olarak denetim olgusuna ve denetim sistemine ilişkin olarak yapılmış çalışmalar (%22) ikinci sırada; denetim ve denetmene ilişkin algı, görüş ve beklentilere ilişkin makaleler (%17,1) üçüncü; denetim modelleri (%11,6) dördüncü; denetim sorunları (%11) beşinci sırada yer almaktadır. Denetmen davranışının konu edildiği çalışmalar (%6,7) altıncı; ders denetimi üzerine yapılmış çalışmalar (%4,9) yedinci sıradadır. Kurum denetimini konu edinen çalışmalar (%1,8) ise son sırada yer almaktadır.

Tablo 3. Makalelerin başlığı

<i>Makale Başlığında</i>	n	%
<i>Amaç kısaca ifade edilmiş mi?</i>		
İfade edilmiş	135	82,3
İfade edilmemiş	29	17,7
<i>Değişkenler ya da kategorileri belirtilmiş mi?</i>		
Belirtilmiş	97	59,1
Belirtilmemiş	38	23,2
Değişken Yok*	29	17,7
<i>Gereksiz terim ya da deyimden kaçınılmış mı?</i>		
Kaçınılmış	138	84,1
Kaçınılmamış	26	15,9

*Değişken olmayan makaleler sınıflamasında, makalede herhangi bir değişkene dair veri olmaması esas alınmıştır. Kuramsal vb. çalışmalar bu kapsama girmektedir.

Makalelerin başlıklarına ilişkin analizlerin verildiği Tablo 3’e göre, başlıkta amacı kısaca ifade edilen 135 (%82,3); ifade edilmeyen 29 (%17,7) makale bulunmaktadır. Yine 97 makalenin başlığında (%59,1) değişken ya da kategorilerin belirtildiği; 38 makale başlığında (%23,2) değişken ya da kategorilerin belirtilmediği görülmektedir. 29 makalede (%17,7) değişkenin bulunmadığı saptanmıştır. 138 makalenin başlığında (%84,1) gereksiz terim ya da deyimden kaçınıldığı, 26 makale başlığında (%15,9) ise gereksiz terim ya da deyim kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 4. Makalenin amacı

<i>Amaç</i>	n	%
<i>Makalenin amacı belirtilmiş mi?</i>		
Belirtilmiş	157	95,7
Belirtilmemiş	7	4,3
<i>Amaç ifadesi değişkenleri yansıtıyor mu?</i>		
Yansıtıyor	109	66,5
Yansıtıyor	26	15,8
Değişken yok	29	17,7
<i>Alt Amaçlar</i>		
<i>Makalenin alt amacı var mı?</i>		
Var	98	59,8
Yok	66	40,2
<i>Alt amaçlar amaçla ilişkili mi?</i>		
İlişkili	98	59,8
İlişkili Değil*	0	0
<i>Her bir alt amaç, konunun bir boyutunu ele alıyor mu?</i>		
Ele alıyor	97	59,1
Ele almıyor**	1	1,2

* Çalışma kapsamında incelenen 164 makaleden 98 tanesinde alt amaç ifadeleri vardır dolayısıyla 98 makalenin alt amaçları da amaç ile ilişkilidir.

** Alt amaç ifadesi bulunan 98 çalışmadan 97'sinde her bir amaç, konunun bir boyutunu ele alırken, bir makalede alt amaç konunun tüm boyutlarını ele almamaktadır.

Tablo 4 incelendiğinde, 157 makalede (%95,7) amaç ifadesinin yer aldığı, 7 makalede (%4,3) ise amaç ifadesinin olmadığı görülmektedir. Yine 109 makalede (%66,5) amaç ifadesinin değişkenleri yansıttığı; 26 makalede (%15,8) ise yansıtmadığı görülmüştür. 29 makalede (%17,7) ise değişken olmadığı görülmüştür. Alt amaçlar açısından makaleler incelendiğinde, 98 makalede (%59,8) alt amaçlar bulunduğu; 66 makalede (%40,2) ise alt amaçlar bulunmadığı; alt amaçları bulunan makalelerde alt amaçların amaç ile ilişkisi olduğu görülmüştür. Alt amaçlar değerlendirildiğinde 97 makalede (%59,1) her bir alt amacın konunun bir boyutunu ele aldığı görülmektedir.

Tablo 5. Yöntem

Makalenin Yöntemi	n	%
Makalenin yöntemi belirtilmiş mi?		
Belirtilmiş	136	82,9
Belirtilmemiş (ama araştırmadan çıkarılabiliyor)	28	17,1
Evren		
Makalenin evreni belirtilmiş mi?		
Belirtilmiş	77	46,9
Belirtilmemiş	26	15,9
Evren üzerinde çalışılmamış	61	37,2
Örneklem		
Makalenin örnekleme belirtilmiş mi?		
Belirtilmiş	100	61
Belirtilmemiş	4	2,4
Örneklem üzerinde çalışılmamış	60	36,6
Geçerlik ve Güvenirlik		
Makalede geçerliğe ilişkin bilgi verilmiş mi?		
Verilmiş	94	57,3
Verilmemiş	62	37,8
Geçerlik gerektirecek bir ölçme aracı kullanılmamış	8	4,9
Makalede güvenirlğe ilişkin bilgi verilmiş mi?		
Verilmiş	109	66,5
Verilmemiş	47	28,6
Güvenirlik gerektirecek bir ölçme aracı kullanılmamış	8	4,9
Çözümleme Tekniği		
Makalede kullanılan çözümleme tekniği		
Nicel (65)		
Betimsel	2	1,2
Çıkarımsal (63)		

Parametrik	53	32,3
Non-Parametrik	5	3,1
Parametrik ve Non-Parametrik	5	3,1
<i>Nitel (64)</i>		
Betimsel Analiz	19	11,6
İçerik Analizi	39	23,8
Betimsel Analiz ve İçerik Analizi	3	1,8
Öykü Analizi	1	0,6
Doküman İnceleme	2	1,2
<i>Karma (9)</i>		
Nicel ve Nitel Metasentez	2	1,2
Nicel ve Nitel Betimsel Analiz	1	0,6
Parametrik ve İçerik Analizi	2	1,2
Nonparametrik ve İçerik Analizi	1	0,6
Parametrik, İçerik Analizi ve Betimsel Analiz	1	0,6
Parametrik, Nonparametrik ve Betimsel Analiz	1	0,6
Parametrik, Nonparametrik ve İçerik Analizi	1	0,6
<i>Veri Çözümleme Tekniği Kullanılmamış</i>	26	15,9

Tablo 5'te çalışma kapsamına alınan makalelerin yöntem bakımından incelenme sonuçları verilmiştir. Bu sonuçlara göre 136 makalede (%82,9) yöntem bölümü belirtilmişken; 28 makalede (%17,1) yöntem bölümü belirtilmemiştir. 77 makalede (%46,9) evren belirtilmiş, 26 makalede (%15,9) evren belirtilmemiştir, 61 makalede (%37,2) ise evren üzerinde bir çalışma yapılmamıştır. 10 makalede (%61) örneklem belirtilmiş, 4 makalede (%2,4) örnekleme ilişkin bir bilgi bulunamamış, 60 makalede (%36,6) ise örneklem üzerinde bir çalışma yapılmamıştır.

Geçerlik ve güvenilirlik açısından makaleler incelendiğinde, 94 makalede (%57,3) geçerliğe ilişkin bilgi verildiği, 62 makalede (%37,8) geçerliğe ilişkin bilgi verilmediği, 8 makalede (%4,9) ise geçerlik gerektirecek bir ölçme aracının bulunmadığı görülmüştür. Güvenirlik açısından bakıldığında, 109 makalede (%66,5) güvenilirliğe ilişkin bilgi verildiği, 47 makalede (28,6) güvenilirliğe ilişkin bilgi verilmediği ve yine 8 makalede (%4,9) güvenilirlik gerektirecek bir ölçme aracının bulunmadığı görülmüştür.

Son olarak makalelerde kullanılan çözümleme teknikleri incelenmiş ve çözümleme teknikleri 4 grup olarak gruplandırılmıştır. Bu gruplarda, 65 adet nicel (%39,7), 64 adet nitel (%38,4), 9

adet karma (%5,4) çözümlene tekniği bulunmaktadır. Herhangi bir çözümlene tekniğinin kullanılmadığı makale sayısı 26 (15,9)'dır.

Nicel çalışmalara bakıldığında 2 makalede (%1,2) betimsel, 63 makalede (%38,4) ise çıkarımsal istatistiklerden yararlandığı görülmektedir. Bunlar içerisinde 53 makalede (%32,3) parametrik testler, 5 makalede (%3,1) nonparametrik istatistikler kullanılmışken, 5 makalede (%3,1) parametrik ve nonparametrik teknikler birlikte kullanılmıştır.

Nitel çalışmalar içerisinde ise 19 makalede (%11,6) betimsel analiz, 39 makalede (%23,8) içerik analizi kullanıldığı görülmüştür. 3 makalede (%1,8) ise içerik analizi ve betimsel analiz tekniklerinin birlikte kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca 1 makalede (%0,6) öykü analizi ve 2 makalede (%1,2) ise doküman inceleme tekniği kullanılmıştır.

Karma çözümlene teknikleri kullanılan makaleler incelendiğinde, 2 makalede (%1,2) nicel ve nitel metasentez; 1 makalede (%0,6) nicel ve nitel betimsel analiz; 2 makalede (%1,2) parametrik testler ve içerik analizi; 1 makalede (%0,6) nonparametrik testler ve içerik analizi; 1 makalede (%0,6) parametrik testler ile içerik analizi ve betimsel analiz; 1 makalede (%0,6) parametrik ve nonparametrik testler ile betimsel analiz ve 1 makalede (%0,6) de parametrik ve nonparametrik testler ile içerik analizi tekniğinin birlikte kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 6. Veri Toplama Aracı

<i>Veri Toplama Aracı</i>	n	%
<i>Görüşme Formu</i>	49	30,0
<i>Anket</i>	35	21,3
<i>Ölçek</i>	34	20,7
<i>Yok</i>	31	19,0
<i>Doküman</i>	3	1,8
<i>Gözlem</i>	1	0,6
<i>Öykü anlatma</i>	1	0,6
<i>Karma (10)</i>		
Doküman ve görüşme formu	3	1,8
Anket ve görüşme formu	2	1,2
Görüşme, kritik olay ve doküman	1	0,6
Odak grup görüşmesi	1	0,6
Ölçek ve öykü anlatma	1	0,6
Ölçek, odak grup görüşmesi ve doküman	1	0,6
Görüşme formu ve ölçek	1	0,6

Tablo 6’da incelenen makalelerde kullanılan veri toplama araçları verilmiştir. Tablo incelendiğinde, en fazla kullanılan veri toplama aracı, görüşme formudur (%30), daha sonra sırasıyla anket (%21,3), ölçek (%20,7) gelmektedir. 31 çalışmada (%31) veri toplama aracı bulunmamaktadır, 3 çalışmada ise (%1,8) veriler dokümanlar aracılığı ile toplanmıştır. 1 çalışmada (%0,6) gözlem ve 1 çalışmada (%0,6) ise öykü anlatma kullanılmıştır. 10 çalışmada (%ise veriler farklı veri toplama araçlarının bir arada kullanılması ile elde edilmiştir.

Tablo 7. Çalışma Grubu

<i>Çalışma Grubu</i>	n	%
<i>Denetmen (İlköğretim)</i>	54	32,9
<i>Öğretmen</i>	40	24,4
<i>Okul Yöneticisi</i>	8	4,9
<i>Doküman incelemesi</i>	7	4,3
<i>Denetmen Yardımcısı</i>	3	1,8
<i>Diğer</i>	3	1,8
<i>Yok</i>	13	7,9
<i>Karma (30)</i>		
Denetmen ve Denetmen Yardımcısı	3	1,8
Denetmen ve Öğretmen	6	3,7
Doküman ve Denetmen	1	0,6
Öğrenci ve Denetmen	1	0,6
Öğretmen Adayı, Aday Öğretmen, Öğretmen, Yönetici ve Denetmen	1	0,6
Öğretmen ve Denetmen	6	3,7
Öğretmen ve Yönetici	1	0,6
Öğretmen, Denetmen, Yönetici, İl ve İlçe Milli Eğitim GSM	1	0,6
Öğretmen, Yönetici ve Denetmen	9	5,5
Öğretmen, Yönetici ve Denetmen ve Öğretim Üyesi	1	0,6
Yönetici, Zümre Başkanları, Başkan Yardımcıları, Öğretmenler ve Öğrenciler	1	0,6
Bakanlık Denetmeni ve İl Denetmeni	5	3,0

Tablo 7’de incelenen makalelerde çalışmaya katılanların dağılımı verilmiştir. Buna göre, 54 çalışma (%32,9) denetmenlerle; 40 makale (24,4) öğretmenlerle; 8 makale (%4,9) okul yöneticileri ile, 7 makale (%4,3) dokümanlar üzerinden, 3 makale (%1,8) denetmen yardımcıları ile, 3 makale (%1,8) diğer kişilerle yapılmıştır. 13 makalede (%7,9) herhangi bir kişi veri kaynağı olarak kullanılmamıştır. 30 makalede (%18,3) ise farklı grupların bir araya getirilmesi ile oluşturulan örneklemeler ile birlikte çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 8. Sonuç ve öneriler

<i>Sonuç</i>	n	%
<i>Makalenin sonuç bölümü var mı?</i>		
Var	161	98,1
Yok	-	-
Yok, ama araştırmadan çıkarılabiliyor	3	1,9
<i>Makalenin sonuçları amaçlarla örtüşüyor mu?</i>		
Örtüşüyor	162	98,8
Örtüşmüyor	2	1,2
<i>Öneriler</i>	n	%
<i>Makalenin öneriler bölümü var mı?</i>		
Var	148	90,2
Yok	10	6,1
Yok, ama araştırmadan çıkarılabiliyor	6	3,7
<i>Makalenin önerileri sonuçlarla örtüşüyor mu?</i>		
Örtüşüyor	144	87,9
Örtüşmüyor	20	12,1
<i>Uygulamaya yönelik önerilerde bulunulmuş mu?</i>		
Bulunulmuş	141	86
Bulunulmamış	23	14
<i>Araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuş mu?</i>		
Bulunulmuş	78	47,6
Bulunulmamış	86	52,4

Araştırma kapsamında değerlendirilen makalelerin sonuç ve öneriler bölümlerine bakıldığında, Tablo 8’e göre, 161 makalenin (%98,1) sonuç bölümü olduğu, 3 makalenin

(%1,9) ise sonuç bölümünün olmamasına rağmen araştırmadan çıkarılabildiği görülmektedir. Yine 162 makalenin (%98,8) sonuçlarının amaçlarla örtüştüğü; 2 makalenin sonuçlarının (%1,2) ise amaçlarla örtüşmediği görülmektedir. Önerilere bakıldığında, 148 makalenin (%90,2) öneriler bölümü bulunduğu, 6 makalede (%3,7) öneriler bölümü olmasa da araştırmadan çıkarılabildiği ve 10 makalenin (%6,1) ise öneriler bölümü bulunmadığı görülmektedir. 144 makalenin (%87,9) önerilerinin sonuçlarla örtüştüğü; diğer yandan 20 makalenin (%12,1) önerilerinin sonuçlarla örtüşmediği görülmüştür. 141 makalede (%86) uygulayıcılara dönük uygulamaların bulunduğu; 23 makalede (%14) ise uygulayıcılara yönelik önerilerin bulunmadığı görülmektedir. 78 makalede (47,6) araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuşken; 86 makalede (%52,4) araştırmacılara yönelik önerilerin sunulmadığı görülmüştür.

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Türkiye’de 2000-2015 yılları arasında eğitimde denetim alanında yayımlanmış makalelerin analizi, en fazla yayının 2011-2015 yılları arasında yapıldığını göstermektedir. Bu durumun nedenlerinden biri üniversitelerin sayısındaki artış, eğitim fakültelerinin ve de Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi anabilim dallarındaki öğretim elemanlarının sayısındaki artış olabilir. Türkiye’de yükseköğretimin nicel gelişimini inceleyen araştırma bulgularına göre 1994 yılı itibariyle 53 olan devlet üniversiteleri sayısında 2006 yılına kadar hiçbir değişim olmazken; 1994 yılında 3 olan vakıf üniversitelerinin sayısı 2006 öncesinde 24’e ulaşmıştır. 2006 yılında 15 devlet ve 1 vakıf, 2007 yılında 17 devlet ve 5 vakıf, 2008 yılında 9 devlet ve 6 vakıf, 2009 yılında 9 vakıf, 2010 yılında 8 devlet ve 9 vakıf ve 2011 yılında 1 devlet ve 8 vakıf üniversitesi kurulmuştur. Bir başka ifadeyle; 2006 yılından günümüze kadar 50’si devlet ve 38’i vakıf olmak üzere toplam 88 yeni üniversite kurulmuştur (Günay ve Günay, 2011). Ayrıca YÖK verilerine göre, 2000-2015 yılları arasında toplam 54 eğitim fakültesi açıldığı görülmektedir ve de bu tarihler arasında 43 yeni Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi anabilim dalı açılmıştır. Bunların üçte birlik bir bölümü 2010-2015 yılları arasında açılmıştır (YÖK, 2015). Bu durum eğitim yönetimi, teftişi, planlaması ve ekonomisi anabilim dalı öğretim elemanı sayısındaki artışı ve dolayısıyla da bu alanda yapılan makalelerin sayısındaki artışı beraberinde getirmiş olabilir. Aydın, Erdağ ve Sarier (2010)’in araştırma bulguları da bu artışı destekler niteliktedir. 2011 yılında eğitim yönetimi alanındaki makalelerde eğitim ekonomisi ve eğitim denetimi konuları daha sık çalışılmıştır.

Yeni yüzyılın karakteristik özellikleri arasında, teknoloji, globalleşme, rekabet, değişim, hız, karmaşıklık ve zıtlıkların olduğu söylenebilir (Töremen, 2000: 218). Tüm bu özellikler geçmişten bu güne eğitim ve öğretim ile ilgili olarak iş ve işlemlerin daha fazla çeşitlenmesine ve karmaşıklaşmasına neden olmuştur ve kaotik ortamlar yaratmıştır. Özellikle de okullar gibi karmaşık sistemlerde kaosu dikkate almak değişim ve dönüşüm için çok büyük fırsat oluşturmaktadır (Demirtaş, 2006). Bu bağlamda değerlendirildiğinde yeni düzenle gelen kaotik yapıda gerek toplumun ve gerekse bireylerin eğitimden istek ve beklentilerinin arttığı ve bütün bunlara cevap verebilmek için doğal olarak denetimin öneminin de giderek arttığı söylenebilir. Diğer yandan dünyada denetim anlayışında yaşanan değişimler ve her geçen gün uygulamaya konan yenilikler eğitimde denetimin ve denetime ilişkin araştırmaların önemini ortaya koymaktadır. Bu durum da denetim konusunda yapılan araştırmaların özellikle son yıllardaki artışının bir açıklaması olabilir.

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'nın son yıllarda denetim sisteminde yapmış olduğu çeşitli değişiklikler de bu alandaki çalışmaların artmasına neden olmuş olabilir. Bu değişiklikler arasında bakanlığın örgüt yapısının, dolayısıyla denetim sisteminin yapısının değiştirilmesi, denetmenlere ilişkin rotasyonlar, iç denetim biriminin oluşturulması, denetmen rol ve unvanlarındaki değişiklikler sayılabilir. Tüm bu değişiklikler araştırmacıları bu alanlarda yoğunluklu olarak çalışmaya yöneltmiş olabilir.

Diğer yandan, Ergün, Recepoğlu, Küçük ve Oğuz (2014) tarafından Türkiye'de eğitim denetimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği araştırma bulguları da 2006 sonrasında eğitim denetimi alanında yapılan tezlerin sayısında bir artış olduğunu ortaya koymaktadır. Kaya, Yazıcı, Deliveli ve Hoşgörür'ün (2015) 1990-2015 yılları arasında eğitimde denetim konulu lisansüstü çalışmaları değerlendirdiği araştırma bulguları da benzer sonuçları yansıtmaktadır. Yapılan tezlerin bir kısmından makale üretildiği düşünüldüğünde ve de tezlerin sayısındaki artışın araştırma alanlarını etkilediği göz önünde bulundurulduğunda eğitim denetimi alanındaki makalelerin sayısındaki artış da paralellik göstermiş olabilir.

2000-2015 yılları arasında yapılan makaleler konuları açısından incelendiğinde en fazla üzerinde çalışılan konu denetmenlerin iş doyumları, tükenmişlik düzeyleri, ölçek geliştirme çalışmaları, denetmenlerin rolleri gibi konuları içeren çalışmalardır. Bunu ise genel olarak denetim olgusuna ve denetim sistemine ilişkin olarak yapılmış çalışmalar izlemektedir. Daha sonra sırasıyla denetim ve denetmene ilişkin algı, görüş ve beklentilere ilişkin makaleler, denetim modelleri, denetim sorunları, denetmen görüşünün alındığı çalışmalar, denetmen davranışının konu edildiği çalışmalar, ders denetimi üzerine yapılmış çalışmalar ve son olarak kurum denetimini konu edinen çalışmalar izlemektedir. Görüldüğü gibi denetim alanında en sık çalışılan konular örgütsel davranış konularıdır. Bu durum genel olarak dünyada ve Türkiye'de Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi alanında örgütsel davranış konularının sıklıkla çalışılması ile ilişkili olabilir. Aydın, Erdağ ve Sarier (2010)'in 2004-2008 yılları arasında Türkiye'de ve gelişmiş dört ülkede eğitim yönetimi alanında yayınlanan makaleleri inceledikleri araştırmalarında, Türkiye'de son beş yılda örgüt yönetimi, örgüt kültürü, liderlik ve örgütsel davranış konularının çalışıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Genel olarak bu durum denetim alanına da yansımıştır. Diğer yandan ders denetimi, kurum denetimi ve denetim modeli gibi konuların çok az çalışıldığı görülmektedir. Bu durumun nedeni ise Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim uygulamalarına ilişkin çok sık değişiklik yapması (Çakırcı, 2010) ve bu doğrultuda müfettişlerin inceleme ve soruşturma dışında etkinliklerinin zayıflaması olduğu düşünülmektedir. Nitekim maarif müfettişleri bugün fiili olarak ders denetimi yapmamakta, kurum denetimini ise 3 yılda bir gerçekleştirmektedirler. Ders denetimine ilişkin bu değişiklikler araştırmacıları bu konuyu çalışmaktan alıkoymuş olduğu görülmektedir. Ayrıca incelenen araştırmalar arasında sisteme, model geliştirmeye ve sorunu çözmeye yönelik çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Denetim alanında yapılan çalışmaların daha ziyade var olan durumu betimleyen çalışmalar şeklinde organize edildiği görülmektedir. Bu eğilimin nedeni olarak da henüz yapıya ve işleyişe ilişkin temel sorunların çözülememiş olması düşünülebilir.

Araştırmada incelenen makaleler araştırma başlığı açısından ele alındığında büyük bir çoğunluğunda amacın kısaca ifade edildiği görülmektedir. Ayrıca araştırmaların çoğunun başlığında gereksiz sözcükten kaçınıldığı görülmüştür. Diğer yandan araştırmaların çoğunda değişkenler makale başlığında ifade edilmiştir.

Araştırmada incelenen makaleler amaç ve amacın içeriği bakımından değerlendirildiğinde makalelerin tamamına yakınında amaç ifadesinin yer aldığı, çok az sayıda makalede ise amaç ifadesinin olmadığı görülmektedir. Makalelerin yarısından çoğunda amaç ifadesi değişkenleri yansıtmaktadır. Yine makalelerin yaklaşık yarısında alt amaçlar bulunmaktadır. Diğer yandan alt amaçları bulunan makalelerin %40'ında alt amaçların araştırmanın temel amacı ile ilişkisiz olduğu belirlenmiştir. Bu da araştırmaların azımsanmayacak bir bölümünde yöntemsel hata olduğunu göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan makaleler yöntem bakımından incelendiğinde, sayısı az olmakla birlikte yöntem bölümü bulunmayan, nicel araştırma olduğu halde evren örneklem belirtilmeyen makaleler olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalarda modele ilişkin bilgi verilmemiş, bazılarında ise desenleme hatalarının olduğu görülmüştür. Araştırmaların yöntemleri nicel ve nitel olarak değerlendirildiğinde bu iki çalışma türünün eşit oranda temsil edildiği görülmektedir. Aydın ve Uysal'ın (2014) denetime ilişkin doktora tezlerini incelediği araştırma bulgularına göre en çok kullanılan araştırma yönteminin nicel yöntem olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Ergün ve diğerlerinin (2014) araştırma bulguları da eğitim denetimi alanındaki tezlerin yöntemlerinde nicel yöntemin daha çok tercih edildiği yönündedir. Oysa eldeki araştırma bulgularına göre makalelerde bu iki yöntem eşit oranda tercih edilmiştir. Düşük bir oranda da karma yöntem tercih edilmiştir. Bu durum genel olarak bilimdeki paradigma dönüşümüne paraleldir denilebilir.

Nicel çalışmalara bakıldığında, neredeyse tamamında çıkarımsal istatistiklerin kullanıldığı görülmektedir. Bunlar içinde de en çok parametrik testler kullanılmıştır. Nitel çalışmalar içerisinde ise içerik analizi daha yaygın kullanılmıştır. Bu teknik araştırmacıya daha geniş bir özgürlük alanı sunduğu için (Yıldırım ve Şimşek, 2011) daha fazla tercih edilmiş olabilir. Karma çalışmalarda ise parametrik, non-parametrik testlerin, betimsel ve içerik analizinin çeşitli kombinasyonları kullanılmıştır.

Geçerlik ve güvenilirlik açısından makaleler incelendiğinde, dikkate değer oranda makalede geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin bilgi verilmediği görülmektedir. Oysa geçerlik ve güvenilirlik nitel veya nicel tüm araştırmalar için önemli bir bileşendir (Karasar, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Veri toplama araçları açısından makaleler incelendiğinde, daha çok görüşme formu, anket ve ölçek kullanıldığı görülmektedir. Bu da araştırmaların yapılmasında genel manada alanyazında yaygın olarak kullanılan veri toplama araçlarının kullanıldığı şeklinde yorumlanabilir. Diğer yandan, doküman incelemeye dayalı çalışma sayısı diğer araçlara göre oldukça azdır.

Araştırmaya katılanların dağılımı açısından yapılan inceleme sonucunda çalışmaların büyük çoğunluğunun denetmenlerle yürütüldüğü görülmektedir. Bunu ise sırasıyla öğretmenler, farklı paydaşlardan oluşan gruplar, okul yöneticileri, ilgili dokümanlar ve denetmen yardımcıları izlemektedir. Eğitim denetimi alanında yapılan yayınlarda en fazla denetmenlerle çalışılması olağan ve gerekli bir durumdur. Denetimi geliştirmek için denetmenin geliştirilmesi bir gereklilik olarak düşünülebilir. Diğer yandan denetimin asıl amacının öğrenci başarısını artırma odaklı olarak öğretmeni geliştirmek olduğu (Marzano, Frontier ve Livingston, 2011) düşünülürse, öğretmenlerle yürütülen çalışmaların sayısının da fazla olması olumlu bir bulgudur.

Araştırma kapsamında değerlendirilen makalelerin sonuç ve öneriler bölümlerine bakıldığında makalelerin tamamına yakınında sonuç bölümü olduğu ve sonuçların amaçlarla örtüştüğü görülmektedir. Genel olarak öneriler bölümü bulunan makalelerde, öneriler büyük oranda sonuçlarla örtüşmektedir. Çoğu makalede uygulamaya yönelik öneriler sunulmuşken, yarısından fazlasında araştırmacılara yönelik önerilerin sunulmadığı görülmüştür.

Bu sonuçlar ışığında eğitim denetimi alanındaki araştırmaların sayısındaki artışın sevindirici olduğu söylenebilir; fakat yöntem sorunu olan araştırmaların sayısının en aza indirilmesi için hem akademisyenlerin hem de dergi editörlerinin ve hakemlerinin titizlikle çalışması gerektiği önerilebilir. Alanda nicel araştırma kadar nitel araştırmanın da olması önemli bir bulgudur. Eğitim ve denetime ilişkin olguların derinlemesine analizinde nitel yöntem önemli bir yoldur. Diğer yandan karma araştırmaların gücü göz önüne alındığında alanda yapılacak karma araştırmalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, E., Ceylan, M., Kesim, E., Madden, T. ve Altınkurt, Y., (2005). Okul yönetimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Sözlü Bildiri, II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 26-28 Ekim 2005. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Altınkurt, Y., Demir, S., Akbaba Dağ, S., ve Erol, E.(2010). Türkiye’de eğitim denetimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Sözlü Bildiri, II. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi*, 23-25 Haziran 2010. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Aydın, A. ve Uysal, Ş. (2014). Türkiye’de eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi alanındaki doktora tezlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 177-201.
- Aydın, A., Erdağ, C., ve Sarier, Y. (2010). A comparison of articles published in the field of educational administration in terms of topics, methodologies and results. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 39, 37-58.
- Aydın, İ. (2013). *Öğretimde denetim: durum saptama, değerlendirme ve geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Başar, H. (1998). *Eğitim denetçisi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bilir, A. (2013). Eğitimde denetimsel davranışın amaç ve ilkeleri. *Eğitim Bilim Toplum*, 11 (44), 8-31.
- Çakırer, İ. (2010). *Türkiye eğitim denetimi sistemi ile Finlandiya eğitim denetimi sisteminin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Demirtaş, H. (2006). Yönetim kuram ve yaklaşımları eğitiminin ilköğretim okulu öğretmenlerinin sınıf yönetimi paradigmalarına etkileri. *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi (INASED)*, 1(1), 49-70.

- Ergün, M., Recepoğlu, E., Küçük, Z. A. ve Oğuz, K. (2014). Türkiye'deki üniversitelerde eğitim denetimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenlere göre incelemesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22 (1), 25-40
- Gay, L. R. ve Airasian, P. (2000). *Educational research: Competencies for analysis and application*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Günay, D. ve Günay, A. (2011). 1933'den Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1 (1), 1-22.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, Ç., Yazıcı, A. Ş., Deliveli, K. ve Hoşgörür, V. (2015). Eğitim denetiminde yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi: 1990-2015. Sözlü Bildiri. *Felsefe, Eğitim ve Bilim Tarihi Sempozyumu*, 12-14 Kasım 2015, Muğla.
- Kırcaali, İ. G. (2005). *Sosyal bilimler araştırmalarını değerlendirme ölçütleri. Yayınlanmamış Araştırma Raporu*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Marzano, R. J., Frontier, T. ve Livingston, D. (2011). *Effective supervision - supporting the art and science of teaching*. Virginia: ASCD Member Book.
- MEB (2011). *Öğretmen Denetim Rehberi*. http://rdb.meb.gov.tr/yayinlar/%C3%96%C4%9Fretmen_Denetim_Rehberi.pdf. adresinden 10 Aralık 2015 tarihinde edinilmiştir.
- MEB (2015). *Araştırma- Geliştirme ve Projeler Daire Başkanlığı*. <http://tegm.meb.gov.tr/www/araştırma-gelistirme-ve-projeler-daire-baskanligi/icerik/27#>. adresinden 10 Aralık 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Sarpkaya, R. (2004). İlköğretim denetmenlerinin denetim sürecinde karşılaştıkları sorunlar. *SDÜBurdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(8), 114-129.
- Sergiovanni, T. J. ve Starratt, R. J. (1979). *Supervision human perspectives*. USA: McGraw-Hill, Inc.
- Taymaz, H. (2011). *Eğitim sisteminde teftiş*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Töremen, F. (2000). Kaos teorisi ve eğitim yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22, 203-219.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- YÖK (2015). Yükseköğretim istatistikleri. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 12 Kasım 2015 tarihinde edinilmiştir.